

1 Gramatik Didymos uvádí ve spise o Solónových zákonech, namířeném proti Asklépiadovi, výrok jakéhosi Filokla, podle něhož byl Solónovým otcem Euforión. To odporuje zprávám všech ostatních, kdo se o Solónovi zmiňují. Všichni se totiž shodují v tom, že byl synem Exékestida, muže, jenž prý svým jménem a vlivem náležel sice ke středním občanským vrstvám, svým původem však k nejpřednější rodině, neboť byl po předcích z rodu Kodrova. Podle Hérakleida Pontského byly Solónova matka a Peisistratova matka sestřenice. Zpočátku bylo mezi Solónem a Peisistratem důvěrné přátelství, které pramenilo z jejich příbuzenského poměru i z jejich krásy a mládí. Solón totiž, jak praví někteří, byl s Peisistratem v milostném vztahu. Proto asi také později, když mezi nimi došlo k roztržce v otázkách týkajících se správy obce, nebyla v jejich nepřátelství drsná ani divoká vášeň, nýbrž ony závazky z minulosti trvaly v jejich srdci a uchovaly „doutnající posud živý žár ohně Diova“ — milostnou vzpomínku a náklonnost. Ze Solónových básní pak lze soudit, že nebyl odolný vůči krásným chlapcům a že se nedovedl „jak pěstní zápasník“ dát zmužile do boje s láskou. Kromě toho vydal zákon, který otrokům zakazoval natírat si tělo čistým olejem a milovat chlapce, neboť to pokládal za jeden z krásných a vznešených obyčejů a vyzýval jaksi lidi toho hodné k tomu, z čeho vylučoval lidi nehodné. Také o Peisistratovi se vypravuje, že miloval Charma a že zasvětil Erótovi sochu v Akademii, kde zažehují oheň účastníci posvátného běhu s pochodněmi.

2 Poněvadž, jak vypravuje Hermippos, utratil Solónův otec značnou část rodinného jmění na jakési dobročinné účely a dary, věnoval se Solón, který byl tehdy ještě mlád, obchodu. Neměl sice nedostatek přátel, kteří by ho rádi podporovali, styděl se však přijímat dary od druhých, protože pocházel z rodiny, která byla zvyklá jiným pomáhat. Někteří však tvrdí, že Solón cestoval spíš proto, aby nabyl hojně zkušeností a vědomostí, než proto, aby se obohatil. Miloval totiž zřejmě moudrost, když neváhal již v pokročilejším věku o sobě prohlásit: „Stárnu a ještě

se vždy mnohému přiučit chci.“ Bohatství si nevážil, ba pravi dokonce, že je stejně bohat ten, kdo

*má přemnoho stříbra,
jakož i zlata a též pšenice bohatý lán,
koně a mezky. I ten však je bohat, kdo jediné to má
že mu žaludek slouží, slouží mu nohy i dech,
a když mladička choť a dítě se druží k těm statkům,
vzniká tu krásný soulad k ozdobě mladistvých let.*

Na jiném místě však pravi:

*Toužím sic majetek mít, však neprávem získat ho nechci,
neboť za křivdou vždy přichází později trest.*

Nic však nenutí zdatného politika, aby se snažil získat přílišné jmění ani aby opovrhoval užíváním věcí nutných a vhodných. V tehdejší době totiž, jak pravi Hésiodos, „práce nebyla hanbou“ ani provozování řemesla nepřinášelo společenské rozdíly. Ba dokonce obchod byl váženým zaměstnáním, neboť přispívá k zdomácnění cizozemského zboží, zprostředkuje přátelství mezi králi a přináší mnohostranné zkušenosti. Někteří obchodníci se také stali zakladateli velkých měst, jako například Prótis, kterého přijali pohostinně Keltové bydlící na Rhodanu a který tam založil město Massilii. Také Thales a matematik Hippokrates se prý zabývali obchodem a Platón si prý opatřil prostředky na cestování prodejem jakéhosi oleje v Egyptě.

3 Nákladný a marnotratný život, jaký Solón vedl, i způsob, jakým mluví o rozkoších ve svých básních, který připomíná spíše člověka z lidu než filozofa, se přičítá na vrub létům, v nichž se zaměstnával obchodem. Tento způsob života je totiž spojen s mnohým velkým nebezpečím, a proto si žádá náhradou určité požitky a příjemnosti. Solón sám se počítal spíše mezi chudé než mezi bohaté, jak vysvítá z těchto jeho veršů:

*Nesčetní špatní lidé jsou bohatí, chudí trou bidu:
já bych však neměnil s nimi za dobré jméno a čest
bohatství jejich, neb čest je majetek stálý a věčný,
kdežto majetek lidský tento a onen zas má.*

Zdá se, že zpočátku nesledoval Solón svými básněmi žádný vážný cíl, nýbrž že mu byly jen hříčkami, jimiž se těšil ve chvílích

prázdně. Později vplétal do svých veršů filozofické výroky a vkládal do nich i mnohé politické zásady. Nečinil to však proto, aby tyto výroky neupadly v zapomenutí, nýbrž aby ospravedlnil své činy a aby tu a tam Athéňany povzbudil, varoval nebo pokáral. Někteří pravi, že se dokonce pokusil vydat své zákony ve verších, a uvádějí začátek, který prý zněl takto:

*Předně Kronovce Dia my vzývejme, vladaře světa,
aby vždy slávu a zdar dopřával zákonům mým.*

Z toho oboru filozofie, který se zabývá morálkou, si Solón jako většina tehdejších mudrců oblíbil nejvíc politiku. Ve vědách přírodních má názory příliš prostoduché a zastaralé, jak vysvítá z těchto veršů:

*Z oblaků vznikají závěje sněhu a vznikají kroupy,
rovněž po jasném blesku vzápětí ozve se hrom;
moře se rozbouří větry, však když jím nepohne někdo,
nemůže nad mořskou pláň na světě větší být klid.*

Vůbec se zdá, že v tomto oboru jediný Thales dospěl teoretickým uvažováním za hranice praktické potřeby. Ostatní mudrci dosáhli tohoto čestného pojmenování pro svou zdatnost politikou.

4 Tito mudrci se prý sešli v Delfech a podruhé v Korintu z podnětu Periandra, který pro ně uspořádal hostinu. Ještě větší vážnost a slávu jim zjednala ona pověstná trojnožka, která obíhala a kolovala od jednoho k druhému, neboť si z přátelské úcty navzájem dávali přednost. Několik rybářů z ostrova Kóu prý totiž vrhlo do moře sítě a cizinci z Miléta koupili výlovek, ačkoliv ho ještě nebylo vidět. Tu se ukázalo, že vytáhli zlatou trojnožku. Prý ji tam hodila do moře Helena, když si na cestě z Tróje vzpomněla na jakousi starou věštbu. Nejprve vznikla o trojnožku hádka mezi cizinci a rybáři, pak se ujala sporu města a došlo k válce. Tu přikázala Pýthie oběma stranám, aby daly trojnožku nejmoudřejšímu muži. Nejprve ji poslali Thalétovi do Miléta. Jemu jedinému dali Kójští rádi to, oč bojovali proti všem Milétským. Thales však prohlásil, že Bias je moudřejší než on, a trojnožku mu poslal. Ten ji zase poslal jinému, kterého pokládal za ještě moudřejšího. Tak kolovala a jeden ji posílal druhému, až se dostala podruhé k Thalétovi. Nakonec ji přinesli z Miléta do

Théb a zasvětili ji Isménskému Apollónovi. Theofrastos však říká, že nejprve poslali trojnožku do Priény Biantovi a Bias ji pak poslal do Miléta Thalétovi. Tak vystřídala všechny, až se dostala zase k Biantovi, a nakonec byla poslána do Delf. Takto vypráví onen příběh více spisovatelů, až na to, že jedni tvrdí, že tím darem nebyla trojnožka, nýbrž miska, kterou poslal Kroisos, druzí uvádějí, že to byla číše, kterou po sobě zanechal Bathykles.

5 Připomíná se zejména setkání Anacharsia a rovněž Thaléta se Solónem a jejich rozmluvy. Anacharsis přišel prý do Athén k Solónovu domu, klepal na jeho dveře a pravil, že je cizinec a že přišel proto, aby s ním uzavřel přátelství a hostinný svazek. Když mu Solón odpověděl, že je lépe uzavírat přátelství doma, pravil prý Anacharsis: „Nuže, ty přece jsi doma, uzavři tedy ty se mnou hostinné přátelství.“ Solón se podivil vtípnosti toho muže, vlídně ho přijal a nechal ho nějaký čas u sebe. Bylo to v době, kdy se již zabýval státními věcmi a formuloval své zákony. Když se o tom Anacharsis dověděl, posmíval se prý Solónově činnosti i jeho víře, že psaným slovem učiní přítrž nespravedlivosti a ziskuchtivosti občanů. Vždyť psaná slova se prý ničím neliší od pavučin, neboť jako ony zadrží z těch, které polapí, jen lidi slabé a nepatrné, kdežto mocní a bohatí je roztrhnou. Solón prý na to odpověděl, že také smlouvy lidé zachovávají, není-li pro některou z obou stran, které je uzavřely, prospěšné je porušovat. A on prý přizpůsobuje zákony občanům tak, že všem jasně dokazuje, že je lépe jednat spravedlivě než nespravedlivě. Skutečnost dala však za pravdu spíš Anacharsiovu mínění než Solónovým nadějím. Anacharsis řekl prý také, když se zúčastnil shromáždění lidu, že se diví, že u Řeků-moudří sice řeční, ale nevědomci rozhodují.

6 Když přišel Solón do Miléta k Thalétovi, divil se prý, že se Thales vůbec nestará o to, aby se oženil a měl děti. Thales tehdy mlčel, ale za několik dní navedl jakéhosi hosta, aby řekl, že je tomu právě deset dní, co se vrátil z Athén. Když se Solón ptal, co je v Athénách nového, odpověděl onen muž, předem poučen, co má říci: „Nic zvláštního, až na to, že tam měl jakýsi jinoch pohřeb, jehož se zúčastnilo celé město. Byl to totiž, jak se říkalo, syn slavného muže, jenž vyniká zdatností nad spoluobčany. Nebyl však přítomen, nýbrž je prý již dlouhou dobu na cestách.“

„Nešťastník,“ pravil prý Solón, „jakkak se jmenuje?“ „Slyšel jsem sice jeho jméno,“ odpověděl host, „ale nepamatuji si je: vím jen, že se mnoho mluvilo o jeho moudrosti a spravedlivosti.“ Takto vzrůstal s každou mužovou odpovědí Solónův strach a nakonec byl již tak poděšen, že sám napověděl cizinci jméno; zeptal se ho totiž, zda nebyl zemřelý Solónovým synem. Když muž přisvědčil, začal se Solón bít do hlavy a vůbec se choval a mluvil tak, jak činívají lidé v hlubokém zármutku. Thales ho uchopil za ruku a s úsměvem pravil: „To mě právě, Solóne, odrazuje od toho, abych se ženil a měl děti, co i tebe drtí, ačkoliv jsi jedním z nejmužilejších. Nermuť se však pro tuto zprávu. Není totiž pravdivá.“ Původcem tohoto příběhu je podle Hermippových slov Pataikos, jenž o sobě prohlašoval, že v něm žije Aisópova duše.

7 Pošetilý a zbabělý je však ten, kdo se zřiká vlastnictví potřebných věcí jen proto, že má strach, aby je neztratil; tak by se totiž člověk nemohl radovat, ani dostalo-li se mu bohatství, slávy nebo moudrosti, ze samého strachu, aby o ně nebyl oloupen. Vždyť vidáme, že působením nemocí a jeďů lze pozbyť i ctnosti, jež je největším a nejdrahocennějším majetkem. Sám Thales neměl o nic více důvodů k bezstarostnosti proto, že se neoženil, jestliže se zároveň nezřekl také přátel, příbuzných a vlasti. Přijal však dokonce, jak se vypráví, za vlastního Kybistha, sestřina syna. Poněvadž lidská duše chová v sobě jakýsi pud k lásce a schopnost milovat je jí vrozena stejně jako schopnost cítit, myslit a pamatovat si, ulpí obyčejně ten, kdo nemá nic vlastního, na něčem cizím a přilne k tomu. Jako se cizí lidé, nevlastní děti nebo dokonce služebníci, není-li pravoplatných dědiců, zmocní domu nebo půdy a usadí se tam, tak se vloudí i do srdce, jemuž je vrozena něha, a vzbudí v něm spolu s láskou i strach o sebe. Proto často vidíme, jak se muži, kteří se tvrdošíjně brání manželství a dětem, trýzní žalem a nedůstojně nařikají, když churavějí a umírají děti jejich domácích otroků nebo bastardi nevěstek. Ba někteří lidé ztratí dokonce k své hanbě chuť k životu, zemře-li jim pes nebo kuň. Jiní se však neodávají nemírnému zármutku a nedopouštějí se nepřistojných činů, ani ztratí-li dobré děti, nýbrž rozumně prožijí zbytek života a pak umírají. Je to totiž slabost, a ne láska, jež přináší lidem, kteří se neučí čelit osudu rozumem, nemírný zármutek a vzbuzuje v nich

strach. Mají-li to, po čem touží, nedovedou se z toho radovat, neboť budoucnost v nich ustavičně vzbuzuje bolestnou úzkost a strach, že předmět své lásky ztratí. Nebylo by však správné bránit se chudobou proti oloupení, ani nedružností proti ztrátě přátel, ani bezdětností proti smrti dětí, nýbrž rozum sám musí být oporou při každé ztrátě. Ale již jsem zde o tom řekl víc než dost.

8 Athéňané vyčerpaní dlouhou a strastiplnou válkou, kterou vedli s Megarskými o ostrov Salamínu, vydali zákon, podle něhož měl být potrestán smrtí ten, kdo v budoucnu podá písemný nebo ústní návrh, aby se pokusili o dobytí Salamíny. Solón těžce nesl toto potupné opatření. Viděl také, že si mnoho mladých mužů přeje obnovit válku, ale že vzhledem k onomu zákonu nemají odvahu sami začít. Předstíral proto pomatenost a dal rozšířit příslušníky své domácnosti po městě pověst, že jeví známky šílenství. Tajně však složil elegickou báseň, nacvičil si ji, aby ji mohl přednášet zpaměti, a nasadiv si na hlavu malý plstěný klobouk, z ničeho nic vyběhl na tržiště. Když se kolem něho seběhl velký dav lidí, vystoupil na kámen, který tam byl pro hlasatele, a přednesl svou elegii, která začínala takto:

*Z líbezných Salamíny já sám jsem přišel jak posel,
abych tu před shromážděním půvabnou píseň vám pěl.*

Celá tato půvabná báseň o stu verších má název Salamis. Když Solón dozpíval, začali jeho přátelé báseň chválit. Obzvláště Peisistratos rozohňoval a podněcoval spoluobčany, aby uposlechli Solónových slov. Zrušili tedy zákon, obnovili válku a Solóna zvolili vrchním velitelem.

Obvykle se o těchto událostech vypráví toto: Solón prý plul společně s Peisistratem ke kóliadskému předhůří a zajal tam všechny ženy, které tu konaly starobylou oběť Démétře. Potom poslal na Salamínu spolehlivého muže, který se vydával za přeběhlíka a vybízel Megarské, aby s ním co nejrychleji pluli ke Kóliadě, chtějí-li se zmocnit nejvznešenějších athénských žen. Megarští uposlechli a poslali tam loď s vojskem. Když Solón spatřil, že od ostrova odráží loď, přikázal ženám, aby se vzdály, a jinochům, kterým ještě nerostly vousy, poručil, aby si oblékli jejich šaty, vínky a obuv, schovali si pod šat dýky a hráli a tančili na pobřeží tak dlouho, až se nepřátelé vylodí a loď se

octne v moci Athéňanů. Tak se také stalo. Megarští se dali pohledem na ně oklamat, zakotvili nablízku a hnali se jako o závod proti domnělým ženám — a tak nikdo z nich neunikl, nýbrž všichni zahynuli. Athéňané se ihned přeplavili na Salamínu a ostrova se zmocnili.

9 Jiní však tvrdí, že nebylo ostrova dobyto takto, nýbrž že nejdříve dostal Solón od boha v Delfech tuto věštbu:

*Héroy, ochránce země, si nejdříve oběti nakloň,
které asópská zem v svém lůně kryje a kteří
hledí k západu slunce, tam v hrobě ležící mrtví.*

Přeplavil se prý tedy v noci na ostrov a vykonal tam krvavou oběť ke cti héraa Periféma a Kychrea. Pak dostal od Athéňanů pět set dobrovolníků; přitom bylo usneseno, že dobudou-li ostrova, bude jim dovoleno jej spravovat. Solón vyplul s mnoha čluny, jež provázela třicetiveslice, a přistál u Salamíny v jakési zátoce naproti Euboji. Megarští na Salamíně, k nimž se o tom dostaly neurčité pověsti, byli znepokojeni, chápali se zbrani a vyslali loď na průzkum proti nepřátelům. Když se loď přiblížila, Solón se jí zmocnil a Megarské zajal. Nejstatečnějším z Athéňanů pak přikázal, aby se nalodili a pluli pokud možno skrytě k městu. Zároveň vyrazil s ostatními Athéňany a utkal se s Megarskými na pevnině. Posádka lodí se zmocnila města, dřív než bitva na souši skončila. Toto vyprávění dosvědčuje, jak se zdá, i pozdější obyčej. Každý rok totiž připlouvala na Salamínu atická loď; zpočátku plula tiše, potom, jak se blížila, strhl se křik a jásot. Jeden ozbrojený muž z ní vyskočil a s křikem běžel ke skiradskému předhůří . . . proti těm, kteří se hnali z pevniny. Nablízku stojí chrám boha války Enyalia, který tu dal vystavět Solón. Zvítězil totiž nad Megarskými a všechny, kteří v bitvě nezahynuli, po uzavření smlouvy propustil.

10 Megarští však přesto vytrvali a bojovali dál se střídavým štěstím; konečně si zvolily obě strany za smířčí soudce Sparty. Většinou se tvrdí, že Solónovi pomohla Homérova sláva; vložil prý totiž do *Seznamu lodí* tyto verše, které pak přečetl před soudem:

*Aias ze Salamíny byl vůdcem dvanácti lodí,
které postavil v místě, kde stanuly athénské šiky.*

Athéňané sami považují toto vyprávění za tlach a tvrdí, že Solón dokázal soudcům, že Filaios a Eurysakes, Aiantovi synové, postoupili Salamínu Athéňanům, když získali občanské právo v Athénách a usadili se jeden v atickém Braurónu, druhý v Melitě. Po Filaiovi je dokonce nazván jeden athénský démos, Filaidai. Odtud pocházel Peisistratos. Solón prý také tvrdil, aby ještě přesvědčivěji vyvrátil důvody Megarských, že Salaminští pohřbívají své mrtvé tímž způsobem jako Athéňané, a ne jako Megaršané. Megarští totiž kladou své mrtvé do hrobu tváří k východu, kdežto Athéňané k západu. Héreas Megarský naproti tomu tvrdí, že i Megarští kladou mrtvé do hrobu tváří k západu. Ještě pádnějším důkazem bylo, že prý Athéňané mají každý svůj hrob, kdežto Megarští leží tři i čtyři v jednom. Solónovi posloužily i jakési pythické věštby, v nichž Apollón nazval Salamínu Iaonií. V této při bylo soudci pět Sparťanů: Kritolaidas, Amomfaretos, Hysichidas, Anaxilas a Kleomenes.

11 Již pro tyto své činy byl Solón slavný a mocný. Ještě větší obdiv a věhlas mezi Řeky si však získal tím, že se vyslovil ve prospěch delfského chrámu, že je nutno mu pomáhat a netrpět, aby se Kirrhajští dopouštěli násilností vůči věštitelně, a že se sluší kvůli bohu přispět na pomoc Delfským. Na Solónovu domluvu se amfiktyonové odhodlali k válce, jak dosvědčuje vedle mnoha jiných spisovatelů zejména Aristoteles, jenž ve svém pojednání o pythických vítězích přepisuje tento návrh Solónovi. V této válce však nebyl zvolen vrchním velitelem Solón, jak to prý, podle Hermippa, tvrdí Euanthes Samský. Nemluví o tom ostatně ani řečník Aischines a v delfských listinách se uvádí jako vůdce Athéňanů Alkmaion, a ne Solón.

12 Již dlouhou dobu rozjitřoval obec těžký zločin spáchaný na Kylónově straně. Archón Megakles přemluvil totiž Kylónovy přívržence, kteří hledali ochranu v chrámě bohyně Athény, aby se dostavili k soudu. Upevnili tedy na sochu bohyně přadeno nití a při sestupu se jí přidržovali. Když došli k chrámu Eumenid, nit se přetrhla. Tu je začal Megakles a ostatní archonti chytat pod záminkou, že jim bohyně odpírá ochranu. Ty, kdo byli venku, ukamenovali, ty, kteří se utekli k oltářům, pobili, přičemž vyvázli jenom ti, kdo poprosili o ochranu manželky archontů. Pro toto násilí byli nenáviděni a prohlášeni za poskvrněné. Ti z Kylónových straníků, kteří zůstali naživu, nabyli opět moci

a žili v neustálých rozbrojích s Megaklovými straníky. V době, kdy tento spor dosáhl vrcholu a lid se rozdělil na dva nepřátelské tábory, vystoupil spolu s předními Athéňany Solón, tehdy již slavný. Prosbami i domluvami přemluvil takzvané poskvrněné, aby se podrobili soudu, který bude tvořit tři sta mužů vybraných podle urozenosti. Žalobcem byl Myrón z Flye a poskvrnění byli odsouzeni; pokud byli naživu, byli vypovězeni, těla mrtvých protivníci vykopali a hodili přes hranice. Za těchto zmatků znovu napadli Megarští Athéňany. Athéňané ztratili Nisaiu a byli opět vypuzeni ze Salamíny. Zároveň se zmocnil celého města pověřivý strach vyvolaný jakýmsi úkazy a věstci prohlašovali, že jak oběti ukazují, byly spáchány špinavé zločiny a došlo k znesvěcením, která vyžadují očisty. Povolali tedy z Kréty Epimenida Faistského, kterého někteří počítají místo Periandra mezi sedm mudrců. Zdálo se, že byl jakýmsi miláčkem bohů a že byl nadán věšteckým uměním i znalostí mystérií. Proto ho jeho současníci nazývali také synem nymfy Blasty a novým Kúrétem. Po příchodu do Athén se stal Epimenides Solónovým přítelem, učinil vskrytu předem mnohá opatření a razil mu cestu k jeho zákonodárné činnosti. Jeho přičiněním zjednodušili totiž Athéňané oběti bohům a naučili se mírnit svůj smutek, neboť připojil hned k smutečním obřadům jakési oběti a zrušil surové a barbarské zvyky, na nichž předtím lpěly většinou ženy. Největší zásluhu si však zjednal tím, že připravil město k mystériím a očistil je smírnými oběťmi a očistnými obřady, a tím, že dal postavit bohům chrámy a sochy. Občanům tak vštípil poslušnost vůči právu a větší ochotu k svornosti. Vypravuje se, že když Epimenides spatřil Múnýchii, dlouho na ni hleděl a pravil pak těm, kdo stáli okolo něho: „Jak slepý je člověk při pohledu do budoucnosti. Kdyby Athéňané tušili, jaké útrapy způsobí jejich městu toto místo, vlastními zuby by je vyhlodali.“ Così podobného tušil prý i Thales. Nařídil totiž, aby ho po smrti pochovali na jakémsi bezvýznamném a opovrženém místě na území Milétu, neboť předpověděl, že toto místo bude jednou milétským náměstím. Epimenides si získal největší obdiv, a ačkoliv mu Athéňané nabízeli mnoho peněz i velké pocty, vyžádal si jedině větev z posvátné olivy, a tu si vzal s sebou do vlasti.

13 Když se uklidnily nepokoje vyvolané Kylónovou stranou a poskvrnění se vystěhovali, jak o tom již byla řeč, vypukl

v Athénách opět dávný spor o ústavu. Město se rozdělilo na tolik politických stran, kolik zeměpisných odlišností měla krajina. Obyvatelé hornaté části Atiky byli nejhornatějšími stoupenci demokracie, obyvatelé nížiny byli rozhodně pro oligarchii. Třetí strana, již tvořili obyvatelé pobřeží, si volila jakousi střední a smíšenou ústavní formu, a tak stála druhým dvěma stranám v cestě a znemožňovala, aby jedna z nich nabyla převahy. Poněvadž současně dosáhla vrcholu nerovnost mezi chudými a bohatými, byla obec v každém ohledu v nebezpečném postavení a zdálo se, že se uklidní a přestane se bouřit jedině tehdy, dojde-li k tyranidě. Všechn lid byl totiž zadlužen u boháčů. Část, která obdělávala pole a odváděla boháčům šestinu úrody, se nazývala šestidílníky a théty — nádeníky. Jiní dlužníci ručili svým tělem a byli otroky věřitelů; jedni z nich otročili doma, druzí byli prodáváni do ciziny. Mnozí byli nuceni prodávat i vlastní děti — nebylo totiž zákona, který by tomu bránil — a opouštět vlast pro tvrdost věřitelů. Většina z nich — a to ti nejsilnější — se však spojili a vzájemně se vybízeli, aby tyto poměry dále netrpěli, nýbrž aby si zvolili za vůdce spolehlivého muže, vysvobodili z otroctví ty, kdo pro dluhy ztratili svobodu, rozdělili půdu rovným dílem mezi obyvatele a změnili do základu ústavu.

14 Za těchto okolností uznávali nejrozumnější lidé v Athénách, že jediný Solón stojí zcela stranou těchto zlořádů a nemá podíl ani na nespravedlivostech, jichž se dopouštěli boháči, ani ho netísni nouze, již trpí chudina. Prosili ho proto, aby se ujal správy obce a odstranil rozpory. Fantias z Lesbu však vypravuje, že Solón použil o své újmě klamu vůči oběma nepřátelským stranám, aby zachránil obec. Chudým totiž tajně slíbil rozdělení půdy, boháčům pak potvrzení nájemních smluv. Solón sám však prohlašuje, že zpočátku váhal ujmout se záležitostí obce, poněvadž se bál hrabivosti jedné strany a nemírnosti strany druhé. Byl tedy zvolen po Filombrotovi archontem a zároveň smířcím soudcem a zákonodárcem. Boháči přijali jeho volbu příznivě pro jeho zámožnost, chudí pro jeho poctivost. Solónův výrok, který pronesl již dříve a který mezi lidem zobecněl, že totiž rovnost nebývá příčinou válek, líbil se prý jak bohatým, tak chudým. Oni totiž očekávali, že se jim dostane rovnosti podle jejich důstojnosti a urozenosti, tito podle míry a počtu. Poněvadž si obě strany činily velké naděje, naléhali jejich vůdcové na Soló-

na, aby přijal nabízenou samovládu, a snažili se ho přemluvit, aby si vedl směleji, když nabyl ve státě tak velké moci. Také mnozí občané ze středních vrstev nebyli proti tomu, aby stanul v čele obce jediný muž, a to nejspravedlivější a nejrozumnější; viděli totiž, že je obtížné a nebezpečné měnit poměry pouhými slovy a zákony. Někteří vypravují, že se též Solónovi dostalo v Delfech této věštby:

*Sedni si uprostřed lodi a jejího kormidla chop se,
bude ti při práci té pomáhat athénský lid.*

Nejvíce vytýkali Solónovi jeho přátelé, že si oškliví samovládu již pro pouhé její jméno, jako by se samovládcovou zdatností nemohla ihned změnit ve vládu královskou, jak se to skutečně stalo již předtím na Euboji, kde si zvolili za samovládce Tynnóndu, a v té době v Mytiléně, kde se stal samovládcem Pittakos. Žádnou z těchto námitek se však nedal Solón odvrátit od svého předsevzetí, nýbrž odpověděl prý přátelům, že samovláda je jako krásná krajina, z které však není východiska. V básni, již se obrací na Fóka, pak praví:

*Jestli jsem otčinu šetřil,
nikdy moc tyрана nechtěl a nikdy násilí kruté,
čímž bych zhanobil moh své čestné jméno a pověst,
nijak se nemusím hanbit; tak myslím, že vítězství získám
nad všemi lidmi.*

Z toho je zřejmo, že se těšil velké slávě již před svou zákonodárskou činností. Posměšky, jichž se mu dostávalo od mnohých proto, že se vyhybá samovládě, zaznamenal ve své básni:

*Solón nebyl tuze moudrý, neměl mnoho chytrosti:
když mu bůh své dary dával, nevzal, sám je odmítl.
Kořist zatáh, avšak strnul nad svým lovem v úžasu,
nevytáhl velké sítě — chybil, pozbyv rozumu!
Kdybych já byl došel moci, byl bych si vzal pokladů,
v Athénách se tyranem stal třebaš na jediný den:
pak by si mě mohli sedřít, celý rod můj vyhladit!*

15 Tak sám uvádí výroky chátry a špatných lidí namířené proti své osobě. Ačkoliv odmítl stát se samovládcem, přece si nepočínal při správě státních záležitostí právě nejmírněji. Také

jako zákonodárce nečinil slabošsky ústupky mocným ani se ne snažil zalíbit se svým voličům. Neléčil však ani neměnil poměry tam, kde by to bývalo nejvítanější, neboť se bál, aby „nevedl stát v naprostý rozvrat a zmatek a aby pak nebylo nad jeho síly nastolit pořádek“ a uspořádat stát co nejlépe. Činil však taková opatření, o nichž doufal, že pro ně buď získá občany přesvědčováním, nebo že je u nich prosadí násilím, jak sám praví

i násilí i právo spolu sjednotiv.

Když se proto později Solón kdosi ptal, zda dal Athéňanům nejlepší zákony, odpověděl: „Nelepší z těch, které byli ochotni přijmout.“ Zdá se, že způsob, jakým Athéňané v novější době zakrývají ošklivost některých věcí pěknými a ušlechtilými názvy a uhlazeně je zkrašlují — nevěstky například nazývají přítelkyněmi, daně odváděné státní pokladně příspěvky, posádky strážkyněmi měst a vězení obydlím — vymyslel chytře první Solón, jenž nazval zrušení dluhů *seisachtheia*, to jest střesení břemene. První opatření, které provedl, bylo totiž to, že vydal zákon, kterým se rušily všechny dosavadní dluhy; příště nesměl nikdo půjčovat peníze a žádat ručení tělem. Avšak někteří spisovatelé — mezi nimi Androtión — zaznamenali, že se chudým dostalo úlevy nikoliv zrušením dluhů, nýbrž zmírněním úroků, a že se tím spokojili. Toto lidumilné opatření a s ním spojené zvětšení míry a zvýšení hodnoty peněz nazvali prý *seisachtheia*. Solón prý totiž stanovil cenu miny, která předtím odpovídala sedmdesáti třem drachmám, na sto drachem. To přineslo velký prospěch dlužníkům, neboť spláceli sice stejně velkou částku, ale menší hodnoty, a věřitele to nijak nepoškodilo. Většina zpráv se však shoduje v tom, že *seisachtheia* znamenala skutečné zrušení dluhů. Tomu spíše také nasvědčují Solónovy básně, v nichž se chlubí, že ze zastavené země

*on odklidil kdys dlužní kameny,
jež tkvěly v mnoha částech těla jejího,
a dříve otročila, dnes je svobodna,*

a že občany, kteří byli pro dluhy prodáni do otroctví, přivedl nazpět z ciziny, když

mluvit aticky

*už neznali, jak světem všude bloudili,
a jiné, kteří žili ve jhu otroctví,
ač byli doma,*

že osvobodil. Při oné činnosti se prý však přihodila Solónovi na nejvýše nepříjemná věc. Když se totiž odhodlal zrušit dluhy a hledal pro to náležité důvody a vhodný začátek, světil svým přátelům, kterým nejvíc důvěřoval a s nimiž se radíval, Konónovým, Kleiniovým a Hipponikovým druhům, že nepomýšlí na změny, pokud jde o vlastnictví půdy, nýbrž že se rozhodl pro zrušení dluhů. Ti toho hned využili, vypůjčili si nakvap od zámožných lidí značnou peněžitou částku a skupili rozsáhlé pozemky. Když pak byl zákon vydán, plynul jim z jejich statků zisk, nemuseli však věřitelům peníze splácet. Způsobili tím, že se Solón stal terčem obvinění a rozhořčených pomluv, že netrpí škodu spolu s ostatními, nýbrž naopak ještě sám pomáhá jiným křivdu páchat. Toto obvinění však bylo vzápětí vyvráceno, neboť vyšlo najevo, že měl mezi lidmi pět talentů, a ty jako první podle zákona svým dlužníkům odpustil. Někteří — mezi nimi i Polyzélos z Rhodu — mluví o patnácti talentech. Solónovým přátelům však již zůstala přezdívka „dlužní podvodníci“.

16 Solón se svými opatřeními nezavděčil ani jedné, ani druhé straně. Roztrpčil nejen bohaté tím, že zrušil dluhy, ale ještě více chudé, poněvadž neprovedl nové rozdělení půdy, jak doufali, ani nevyrovnal majetkové rozdíly, jak to učinil Lykúrgos. Ten byl ovšem z jedenáctého kolena Héraklovým potomkem a kraloval po mnoho let v Lakedaimonu. Jeho velká vážnost, přátelé i moc mu byly oporou při uskutečňování těch novot ve státě, jež uznal za prospěšné. Užíval ovšem spíš násilí než přesvědčování, takže mu dokonce vyrazili oko, dosáhl však takto toho, co je pro blaho a svornost státu nejdůležitější, že totiž mezi občany nebylo ani chudých, ani bohatých. Solón se ovšem nemohl vyrovnat svými státními reformami Lykúrgovi, neboť byl jen soukromník a pocházel ze středních vrstev. Učinil však vše, co mu jeho moc dovoľovala, a přitom spoléhal jedině na svůj zdravý úsudek a důvěru spoluobčanů. Sám přiznává, že si zneprátelel velmi mnoho lidí, kteří od něho očekávali něco jiného:

*Naději dřív marnou měli: teď se na mne hněvají,
všichni na mne kose hledí jako na nepřítele.*

Praví však také, že kdyby byl někdo jiný nabyt takové moci jako on,

*dřív nebyl by se zdržel a dřív neustal,
než ze smetany máslo dřívě by si vzal.*

Brzo však poznali Athéňané prospěšnost Solónových opatření, upustili od svých soukromých výtek a vykonali společnou oběť, nazvanou *seisachtheia*. Solóna pak pověřili zlepšením ústavy, jmenovali ho zákonodárcem a světili mu bez výjimky a bez rozdílu všechny záležitosti obce, úřady, shromáždění lidu, soudy i rady. Měl stanovit výši jmění pro každého z příslušníků těchto sborů a určit jejich počet a dobu, kdy se měli scházet. Přitom mohl rušit nebo zachovávat dosud platná ustanovení, jak uzná za vhodné.

17 Prvním Solónovým činem bylo, že zrušil všechny Drakontovy zákony kromě těch, které se týkaly vraždy. Učinil tak pro jejich krutost a přísnost trestů, které stanovily. Téměř na všechna provinění byl totiž stanoven trest smrti, takže musil zemřít i ten, kdo byl souzen pro zahálku, a kdo ukradl kousek zeleniny nebo ovoce, byl potrestán stejně jako ten, kdo se dopustil svatokrádeže nebo vraždy. Proto později proslul Démades svým výrokem, že Drakontovy zákony jsou psány krví, a ne inkoustem. Když se Drakonta ptali, proč stanovil na většinu provinění trest smrti, odpověděl prý, že si podle jeho mínění malá provinění tento trest zaslouží, pro velká že větší trest nemá.

18 Druhým Solónovým činem bylo, že provedl rozdělení všech občanů do tříd podle majetku. Chtěl totiž ponechat vyšší úřady v rukou zámožných občanů, jak tomu bylo dosud, jinak však dopřát účast ve správě státu i lidu, který se jí dřívě nezúčastnil. Do první třídy zařadil občany, kteří sklízeli pět set medimnů sypkých i tekutých plodin, a nazval je *pentakosiomedimnoi*. Do druhé třídy zařadil ty, kteří si mohli chovat jednoho koně nebo měli roční úrodu tři sta medimnů. Příslušníci této třídy se nazývali *jezdci*. Do třetí třídy náleželi občané, kteří sklízeli dvě stě medimnů plodin obojího druhu; byli nazýváni *zeugitai*. Všichni ostatní se nazývali *thétes*. Těm nedovolil Solón zastávat žádný úřad; na správu státu se podíleli pouze svou přítomností

ve shromáždění a na soudech. Toto právo se zdálo zpočátku bezvýznamné, později se však ukázalo velmi závažným, neboť většina sporů přicházela před soudce. Solón totiž dovolil, aby se každý, kdo bude chtít, odvolal k soudu, a to i v těch sporných věcech, jejichž řešení přikázal úřadům. Vypráví se, že zvětšil moc soudů i tím, že zákony, které vydal, formuloval poněkud nejasně a do značné míry dvojsmyslně. Poněvadž se spory nedaly řešit podle zákonů, bylo stále zapotřebí soudců a občané se na ně obraceli s každou spornou otázkou, takže byli jaksi pány zákonů. Solón se sám pochvalně vyjadřuje o svých opatřeních těmito slovy:

*Lidu jsem poskytl moci a významu, kolik mu stačí,
neubrav jemu cti, nadto však nepřidav též;
ty pak, kdo mívali moc a jměním vážnosti došli,
také jsem na péči měl, chráně je potup a křivd.
Jakoby mocným štítem jsem zakryl jedny i druhé,
bezprávě vítězství získat nedal jsem nikomu z nich.*

Poněvadž však pokládal za nutné poskytnout ještě účinnější opory prostým lidem v jejich bezmocném postavení, dal každému právo žádat zadostiučinění za křivdu, kterou utrpěl někdo jiný. Jestliže byl totiž někdo udeřen nebo bylo na něm spácháno násilí nebo utrpěl škodu, bylo dovoleno každému, kdo mohl nebo chtěl, podat na viníka žalobu a pohnat ho před soud. Zákonodárce se tak správně snažil zvykat občany na to, aby jako příslušníci jednoho společenství sdíleli vzájemně své city a bolesti. Připomíná se také Solónův výrok, který se shoduje s tímto zákonem. Když se ho totiž kdosi otázel, v jaké obci se žije nejlépe, odpověděl, že v té, kde ti, kdo trpí křivdu, právě tak jako ti, kdo ji netrpí, viníky žalují a trestají.

19 Solón sestavil radu na Areopagu, která se skládala z bývalých archontů a k níž také sám jako bývalý archón náležel. Poněvadž však viděl, že se lid po zrušení dluhů stává zpupným a drzým, zřídil ještě druhou radu, do níž vybral z každé ze čtyř fyl po stu mužích. Těm nařídil, aby se napřed radili o všem, co přijde před sněm, a nedopustili, aby bylo sněmu předloženo něco, o čem se neporadili. První radě světil dozor nad všemi věcmi a učinil ji strážkyní zákonů. Domníval se totiž, že bude-li stát spočívat na dvou radách jako na kotvách, bude vydán menším

otřesům, a také lid že bude pokojnější. Většina spisovatelů tvrdí, že radu na Areopagu zřídil Solón, jak jsem o tom již mluvil. Jejich tvrzení dosvědčuje, jak se zdá, nejlépe to, že Drakón nikde nemluví o areopagitech ani je nejmenuje, nýbrž obrací se vždy v zákonech týkajících se vraždy na efety. Avšak osmý zákon, jenž je zaznamenán na Solónově třinácté desce, zní doslova takto: „Ti, kdo pozbyli občanských práv předtím, než se stal Solón archontem, mají jich opět nabýt, kromě těch, kteří byli odsouzeni areopagem, efety nebo od archontů basileů v prythaneiu pro vraždu, zabití nebo pro pokus zmocnit se samovlády a žili ve vyhnanství, když byl tento zákon vydán.“ Tento zákon naopak dokazuje, že rada na Areopagu byla již předtím, než se stal Solón archontem a zákonodárcem. Jak by mohl být totiž odsouzen někdo areopagem již před Solónem, jestliže teprve Solón svěřil soudnictví této radě? Není-li ovšem toto znění poněkud nepřesné nebo nebylo-li něco vynecháno, takže smysl zákona by byl tento: ti, kdo byli odsouzeni pro zločiny, které nyní soudí areopagité, efetové a prytanové, mají zůstat i nadále zbaveni občanských práv, kdežto ostatní jich mají nabýt. O tom však ať si každý učiní úsudek sám.

20 Mezi ostatními Solónovými zákony je velmi zvláštní a podivný ten, podle něhož má pozbytí občanská práva každý, kdo se při rozbroji v obci nepřidá k žádné straně. Smysl tohoto zákona je patrně ten, aby občané nebyli k státu lhostejní a bezcitní a aby, když zabezpečili sebe a své jmění, nebyli pyšní ještě na to, že se nepodílejí na bolestech a neštěstích své vlasti. Bude totiž lépe, přidá-li se každý ihned k té straně, která je lepší a spravedlivější, a bude s ní podstupovat nebezpečí a pomáhat jí, než aby v bezpečí vyčkával, která strana nabude vrchu.

Nesmyslným a směšným se zdá být zákon, který dává právo dceři-dědičce, aby obcovala s některým z nejbližších manželo-vých příbuzných, jestliže ten, za něž se musila podle zákona provdat, není sám schopen styku se ženou. I tento zákon někteří lidé schvalují a prohlašují, že je namířen proti těm, kdo, ačkoli jsou neschopni manželského styku, se žení pro peníze s bohatými dědičkami a pomocí zákona znásilňují přírodu. Jestliže totiž vidí, že dědička může žít, s kým chce, buď se sňatku vzdají, nebo z něho budou mít jen hanbu, a budou tak pykat za svou chamtivost a nestoudnost. Správné je i to nařízení, které nedo-

voluje dědičce, aby se stýkala s kýmkoli, nýbrž pouze s někým z manželo-vých příbuzných, koho si vybere, aby děti byly z příbuzenstva a patřily do téhož rodu. Ten účel má i zvyk, že nevěsta bývá uzavřena se ženichem a musí s ním společně sníst ky-dónské jablko. Dále je povinen muž, který se oženil s dědičkou, souložit s ní nejméně třikrát za měsíc. I když z tohoto styku nevzejdou děti, prokazuje tím muž alespoň úctu a lásku své řádné manželce, odstraňuje mnohou mrzutost, která se vždy vyskytne, a nedopouští, aby různice vedly k úplnému rozvratu. U ostatních sňatků odstranil Solón věno a nařídil, že si nevěsta nemá s sebou přinášet do nové domácnosti nic mimo troje šaty a laciné náradí. Nechtěl totiž, aby manželství bylo zdrojem zisku a prodejem, nýbrž aby muž a žena uzavírali sňatek ze vzájemné náklonnosti a lásky a k plození dětí. Když Dionýsia žádala matka, aby ji provdal za kteréhosi občana, odpověděl prý, že sice jako samovládce zrušil zákony obce, že však jeho síly nestačí na to, aby znásilňoval zákony přírody tím, že by uzavíral sňatky v rozporu s věkem. Ve státech by se pak tento nešvar neměl dovolovat a nemělo by se trpět, aby se uzavíraly příliš pozdě a bez lásky sňatky, při nichž nelze plnit ani manželskou povinnost, ani účel manželství. Svědomitý vládce nebo zákonodárce měl by říci starci, který si bere za manželku mladou ženu, co bylo řečeno Filoktétovi:

Což, ubožáku, tobě se sluší oženit?

Nalezne-li v ložnici bohaté stařeny mladíka, který tloustne obcováním jako koroptev, měl by ho přestěhovat k mladé ženě, která nemá manžela. Tolik tedy o této věci.

21 Chválen bývá také Solónův zákon, jenž zakazuje mluvit špatně o mrtvém. Je totiž zbožné považovat zemřelé za svaté, je spravedlivé šetřit těch, kdo již nejsou, a je politickou moudrostí čelit trvalé nenávisti. Solón učinil přítrž také pomlouvání živých, a to jak ve svatyních, tak na soudech, u úřadů i při hrách. Nařídil, aby ten, kdo se toho dopustí, zaplatil tři drachmy tomu, koho pošpinil, a kromě toho dvě drachmy do veřejné pokladny. Nedovede-li totiž člověk nikde ovládat svůj hněv, je to známkou nevychovanosti a neukázněnosti. Ovládat jej však všude je obtížné, ba pro některé lidi nemožné. Zákony se tedy musejí vydávat s ohledem na to, co je možné, je-li jejich cílem, aby se podle

nich trestalo málo lidí, ale s užitkem, a ne mnoho lidí bez užitku.

Solón se proslavil také svým zákonem o závětech. Dříve totiž nebyly dovoleny, nýbrž jmění i dům musily zůstat v rodě zemřelého. Tím, že Solón ponechal bezdětným na vůli, aby odkázali svůj majetek, komu chtějí, povýšil přátelství nad příbuzenství a náklonnost nad povinnost a učinil jmění skutečným vlastnictvím držitele. Naproti tomu však nedopustil, aby se dávalo neomezeně a bez výhrady, nýbrž jen tehdy, nebyl-li k tomu kdo přinucen nemocí, jedem, vazbou nebo jiným násilím nebo nepřemluvila-li ho žena. Všim právem se domníval, že není rozdílu mezi tím, byl-li kdo přemluven, aby jednal ve svůj neprospěch, nebo podlehl-li nátlaku, a soudil, že se podvod neliší od násilí a rozkoš od bolesti, poněvadž stejně dovedou připravit člověka o rozum.

Solón vydal také zákon odstraňující nepořádky a výstřelky při cestování žen, při smutku a slavnostech. Nařídil, aby si ženy nebraly s sebou na cestu víc než troji oděv, jídla nebo pití ne více než za obolos a košík ne větší než jeden loket. V noci směly ženy cestovat jen povozem, a před ním se měl ubírat světloňoš. Odstranil zvyk drásat si při pohřbu tváře a bit se v prsa, zpívat žalozpěvy a naříkat při pohřbívání cizích lidí. Zakázal při pohřebních obětech obětovat vola, dávat zemřelému s sebou do hrobu víc než tři oděvy a přistupovat k cizím náhrobkům jindy než při pohřbu. Většinu z toho zakazují i naše zákony, kromě toho však ještě stanoví, že ti, kdo si takto počínají, mají být trestáni od gynaikonomů, poněvadž se ve svém zármutku dávají unášet zženštilými city a dopouštějí se poklesků, které mužům nesluší.

22 Solón viděl, že se město plní lidmi, kteří proudili neustále ze všech stran do Atiky, poněvadž poskytovala bezpečí; věděl však, že půda je většinou špatná a neplodná a že ti, kdo se plaví po moři za obchodem, nedovážejí obvykle zboží lidem, kteří nemají co za ně směniti. Snažil se proto pohnout občany, aby se věnovali řemeslům, a vydal zákon, podle něhož nebyl syn povinen živit otce, jestliže ho otec nedal vyučit nějakému řemeslu. Lykúrgos jednal správně, když zprostil občany namáhavých zaměstnání a nízkých prací a dovolil jim učit se jen válečnickému umění a jen toto umění provozovat. On ovšem bydlil ve městě,

do něhož se nehrnuly davy přistěhovalců, a vládl zemi, která podle Euripidových slov byla

dost velká pro mnohé, však větší nežli třeba je počtu dvojnásobnému.

Nejdůležitější pak je, že Sparta byla kol dokola obklopena množstvím heilótů, a bylo proto bezpečnější, jestliže nezaháleli, nýbrž byli ustavičnou prací oslabováni a udržováni v pokoře. Solón však přizpůsoboval spíše zákony poměrům než poměry zákonům. Poněvadž viděl, že jakost půdy je taková, že stěží uživí ty, kdo ji obdělávají, ale že by již nemohla poskytnout obživu nepracujícím a zahálčivému davu, dodal řemeslům vážnosti a nařídil radě na Areopagu, aby dohlížela, čím si kdo opatřuje prostředky k živobytí, a aby trestala zaháleče. Přísnější je již onen zákon, podle něhož, jak vypráví Hérakleides Pontský, nejsou povinni živit otce ani synové nevěstek. Kdo se totiž při uzavírání sňatku neohlíží na mravní hodnoty, nežení se zřejmě kvůli dětem, nýbrž pro rozkoš. Tím pozbyl své odměny a sám se připravil o právo stěžovat si na své děti, pro něž je hanbou již to, že se vůbec narodily.

23 Nejpodivnější jsou snad ty Solónovy zákony, které se týkají žen. Kdo totiž přistihl cizoložníka, směl ho zabít; za únos a znásilnění svobodné ženy stanovily však tyto zákony jen pokutu sto drachem. Jestliže někdo přivedl ženu jinému, stihla ho pokuta dvaceti drachem, nešlo-li o ženu, která se veřejně prodává, totiž o nevěstku. Taková jde totiž zjevně ke každému, kdo jí zaplatí. Kromě toho zakazuje Solón prodávat dcery nebo sestry, ledaže by byly usvědčeny z nedovoleného styku s mužem. Je však nesmysl trestat totéž provinění jednou s neúprosnou přísností, podruhé mírně, a jakoby žertem stanovit jako trest za ně nepatrnou peněžitou pokutu, ledaže byly tehdy peníze v Athénách vzácností a nebylo snadné si je opatřit, takže peněžitá pokuta byla velkým trestem. Při stanovení ceny obětí počítá Solón ovci a drachmu za rovnou medimnu. Vítěz v isthmických hrách měl dostat podle Solónova nařízení sto drachem, vítěz v hrách olympijských pět set; kdo přinesl vlka, dostal pět drachem, kdo vlče, jednu drachmu; pět drachem se podle Démétria Falérského platilo za býka, jedna drachma za ovci. Ceny, které stanoví Solón na šestnácté desce za vybraná obětní zvířata, jsou ovšem

mnohem vyšší, ale proti nynějším cenám jsou i ty nízké. S vlky musili Athéňané bojovat již od pradávna, neboť atická půda se hodila lépe k pastevectví než k zemědělství. Někteří spisovatelé tvrdí, že rodové fýly nebyly pojmenovány po Iónových synech, nýbrž podle způsobu zaměstnání, jemuž se původně jejich příslušníci věnovali. Kmen bojovníků se nazýval Hoplétes, řemeslníků Argadeis, zemědělců Geleontes a ti, kdo se zaměstnávali pastevectvím a chovem dobytka, byli nazýváni Aigikoreis.

Poněvadž Atika nemá ani nevysychající řeky ani jezera ani vydatné prameny, které by ji dostatečně zásobily vodou, nýbrž většinou se tu užívalo uměle hloubených studní, vydal Solón zákon, že tam, kde je veřejná studna ve vzdálenosti hippika, smí se jí užívat; hippikon znamená délku čtyř stadií. Tam, kde byla studna ve větší vzdálenosti, měli obyvatelé hledat vodu na vlastním pozemku. Jestliže ji nenašli v hloubce deseti sáhů, směli si ji brát od souseda, a to dvakrát denně vědro o obsahu šesti choů. Solón totiž soudil, že se má pomáhat v nedostatku, nemá se však podporovat lenost. Stanovil také velmi moudře vzdálenost mezi různými sadbami. Nařídil totiž, aby sady, v nichž se pěstují ostatní druhy stromů, byly vzdáleny od sousedových pět stop, fíkové a olivové háje devět stop. Kořeny těchto stromů sahají totiž velmi daleko a pro některé rostliny je jejich sousedství škodlivé, neboť jim jednak odnímají potravu, jednak jim škodí svými výpary. Kopat jámu nebo strouhu bylo dovoleno jen v takové vzdálenosti od cizího pozemku, která se rovnala hloubce jámy. Úly se směly zakládat jen ve vzdálenosti tří set stop od cizích úlů.

24 Solón dovolil prodávat cizincům z domácích plodů jediné olivu. Vývoz všech ostatních zakázal a nařídil, že ty, kdo by neuposlechli, má archón proklít nebo sám zaplatit sto drachem do obecní pokladny. Tento zákon je zaznamenán na první desce. Lze tedy snad věřit i tvrzení, že bylo v dávných dobách zakázáno vyvážet také fíky, a že slovo *sýkofantein* znamenalo podávat udání na ty, kdo je vyváželi.

Solón vydal také zákon týkající se škody způsobené zvířaty. Tento zákon přikazuje, aby psa, který někoho kousl, jeho majitel vydal uvázaného na řetěze dlouhém tři lokte. Byla to dobrá myšlenka, jak zvýšit bezpečnost občanů.

Těžko pochopitelný je však Solónův zákon o udílení občan-

ství, podle něhož se smějí stát občany jen ti, kdo jsou navždy vypovězeni ze své vlasti nebo kdo se přestěhovali do Athén s celou rodinou, aby tu provozovali řemeslo. Tímto zákonem prý však nechtěl Solón cizince odmítat, nýbrž naopak vábit je do Athén tím, že se jim dostane účasti v občanských právech. Zároveň se domníval, že budou věrnými občany i ti, kdo byli o svou vlast připraveni násilím, i ti, kdo ji opustili ze svobodného rozhodnutí.

Zvláštní je i Solónův zákon o veřejném stravování, které sám nazval *parasitia*. Nedovoluje totiž, aby se ho týž člověk zúčastnil často, stihá však trestem toho, kdo se ho, když mu to náleží, zúčastnit nechce. Častou účast považuje totiž za projev zířnosti, neúčast za projev pohrdání vůči celku.

25 Všechny Solónovy zákony měly podle jeho nařízení platit sto let. Byly zapsány na dřevěné desky, které se otáčely v podlouhlých čtyřhranech, do nichž byly zapuštěny. Ještě v mé době byly v prythaneiu uloženy jejich nepatrné zbytky. Podle Aristotela se nazývaly *kyrbeis*. Komik Kratinos praví na kterémisi místě:

*Při Solónových kyrbách a Drakontových přísahám,
jež přikládají nyní ječmen pražice.*

Podle tvrzení některých byly vlastně *kyrbeis* ty desky, na nichž byly zapsány zákony týkající se bohoslužby a obětí, ostatní se nazývaly *axones*. Rada přísahala společně, že bude zachovávat Solónovy zákony; thesmotheti přísahali jednotlivě u kamenného oltáře na náměstí a ujišťovali přitom, že poruší-li některý z těchto zákonů, dají postavit v Delfech svou sochu ze zlata v životní velikosti.

Solón si povšiml nestejně délky měsíců i toho, že oběh luny se zcela neshoduje ani se západem, ani s východem slunce, nýbrž že měsíc často během jednoho dne zastihuje slunce i postupuje mimo ně. Prikázal, aby se tento den nazýval starou a novou lunou, neboť soudil, že ta část dne, která předchází setkání slunce s měsícem, náleží měsíci končícímu, zbytek pak již měsíci začínajícímu. Zdá se, že první správně pochopil Homérova slova:

Zatímco jeden měsíc už končí a nastává nový.

Následující den nazval novoluním. Dny od dvacátého do třicátého nepočítal přičítáním, nýbrž odečítáním, jak viděl, že ubývá měsíčního světla.

Po vydání zákonů přicházeli každý den k Solónovi různí lidé, kteří ho buď chválili, nebo hanili, nebo mu radili, aby to nebo ono, co je právě napadlo, buď do svých zákonů vložil, nebo z nich vyloučil. Nejvíce bylo těch, kdo se ho podrobně vyptávali a žádali, aby jim jasně vyložil, co který zákon znamená a jaký má účel. Solón si byl vědom, že by se neslušelo jejich žádosti nevyhovět, splní-li ji však, že tím vzbudí závist. Poněvadž si přál vyhnout se vůbec těmto nesnázím a uniknout nespokojenosti a výčitkám spoluobčanů, neboť jak sám praví,

jde-li kdy o velký čin, těžko se zalíbit všem,

vyžádal si od Athéňanů dovolení k desetiletému pobytu v cizině a za záminku k cestě si vzal svůj zámořský obchod. Doufal totiž, že si také občané za tu dobu zvyknou na jeho zákony.

26 Nejprve tedy připlul do Egypta a pobyl, jak sám praví,

u břehu kanópského, kde Nil své vylévá proudy.

Nějakou dobu se tu oddával studiu filozofie spolu s nejvzdělanějšími z tehdejších kněží, Psenófiem z Héliopole a Sónchiem z města Sais a s kroužkem kněží kolem nich; od nich prý také uslyšel, jak praví Platón, vyprávění o Atlantidě a pokusil se rozšířit je básní mezi Řeky. Pak plul na Kypros a byl tam vyznamenán přízní Filokypra, jednoho z tamějších králů. Filokypros vládl v nevelkém městě u řeky Klaria, které založil Théseův syn Démofón; leželo na výšině sice bezpečné, ale jinak nevládné a neúrodné. Solón proto krále přemluvil, aby dal zbudovat výstavnější a rozlehlejší město na půvabné rovině, která se rozkládala pod výšinou, a aby tam přesídlil obyvatelstvo. Solón osobně dohlížel na stavbu města a zařídil vše co nejlépe pro pohodlí i bezpečnost obyvatel, takže k Filokyprovi přicházelo mnoho osadníků a sousední králové na něj začali žárlit. Proto také nazval Filokypros město, které se dříve jmenovalo Aipeia, Solónovi na počest Soloi. Solón sám se rovněž zmiňuje o založení tohoto města, neboť oslovuje ve svých elegiích Filokypra takto:

*Nyní po dlouhou dobu ty národu Soliů vládni,
obývej ve svém městě, po tobě potomci tví:
mne však na rychlé lodi ať z ostrova slavného zase
Kypřanka provází zpět, z fial jež členku má;
že jsem založil město, mně radosti popřej a slávy,
avšak nyní mě zas doprovod do vlasti mé!*

27 Někteří se snaží dokázat časovými důvody, že setkání Solóna s Kroisem je pouhá smyšlenka. Já však nepovažuji za správné zavrhnout vyprávění tak slavné a potvrzené tolika svědky — a což je ještě důležitější, pověst, která odpovídá Solónově povaze a je hodna jeho velkomyslnosti a moudrosti — pro nějaké domnělé časové mezníky, které se sice až do dneška snažili přemnozí uvést v soulad, nemohou však dospět k žádnému shodnému řešení rozporů. Když přišel Solón na Kroisovo pozvání do Sard, zakusil prý cosi podobného jako člověk z vnitrozemí, který šel poprvé k moři. Ten totiž měl každou řeku, kterou viděl, za moře; tak i Solón, procházející královským palácem a vida množství královských služebníků nádherně oděných a pyšně si vykračujících v zástupu průvodců a tělesných strážců, pokládal každého z nich za Kroisa, až byl předveden před samotného krále, který se ověsil všemi drahokamy, pestřými rouchy a uměleckými ozdobami ze zlata, jež považoval mezi svými poklady za zvlášť nádherné nebo obdivuhodné, aby poskytoval co nejvznešenější a nejoslavnější podívanou. Když mu stanul Solón tváří v tvář, nejevil při pohledu na něj ani známek pohnutí, jak Kroisos očekával, ani nic neřekl; rozumným lidem bylo naopak zřejmé, že takovým nevkušem a malichernostmi opovrhne. Tu rozkázal Kroisos, aby Solóna všude provedli, otevřeli mu pokladnice a ukázali mu všechny ostatní drahocennosti. To bylo zcela zbytečné, neboť stačila sama králova osoba, aby si Solón učinil úsudek o jeho povaze. Když Solón zhlédl všechny poklady a byl znovu uveden ke králi, ptal se ho Kroisos, zná-li člověka šťastnějšího, než je on. Solón odpověděl, že zná, a to svého spoluobčana Tella. Vyprávěl pak, že Tellos byl poctivý muž, jenž po sobě zanechal zdárné syny a slavně skončil v boji za vlast svůj život, v němž nikdy nepoznal nedostatku. Již tehdy se Kroisovi zdálo, že je Solón podivín a nevzdělanec, poněvadž neměří štěstí podle množství stříbra a zlata, nýbrž dává přednost

životu a smrti prostého soukromníka před životem vládce tak mocné říše. Přece se ho však znova zeptal, zná-li kromě Tella nějakého jiného člověka, který by byl šťastnější než on. Solón opět prohlásil, že zná, a to Kleobia a Bitóna, bratry, kteří lnuli k sobě navzájem i ke své matce nevšední láskou. Vyprávěl pak, že když se jednou omeškalo spřežení volů, zapřáhli se synové sami do vozu a dovezli matku k Héfinu chrámu; cestou ji občané velebili a matka se radovala. Pak vykonali oběť a pojedli, druhý den však již nevstali, nýbrž byli nalezeni mrtvi. Bezbolestná a lehká smrt jim byla odměnou za tak slavný čin. „A mne tedy,“ zvolal Kroisos již rozhněván, „nepočítáš vůbec ke šťastným?“ Solón mu nechtěl ani lichotit, ani ho ještě více roztrpčít, a proto odpověděl: „Nám Řekům, králi Lýdů, byla bohem dána vlastnost zachovávat ve všem míru, a tato střídmost je zřejmě příčinou, že i naše moudrost je jaksi nevybojná a prostá, a ne královská a oslňující. Tato moudrost vidí, že život podléhá neustále všelikým změnám, a proto nám nedovoluje, abychom se pyšnili přítomným blahobytem ani abychom se obdivovali lidskému štěstí, dokud je vydáno možnosti změny. Pro každého skrývá v sobě budoucnost netušené zvraty. Komu však dopřál bůh prožít život šťastně až do konce, toho považujeme za šťastného. Prohlásit však za blaženého někoho, kdo ještě žije a je ohrožován nebezpečím, jež s sebou život přináší, je stejně pochybné a bezcenné jako vyhlašovat za vítěze a věnčit závodníka, pokud je ještě zápas v proudu.“ Po tomto výkladu Solón odešel. Krále jeho slova spíš roztrpčila, než aby mu byla výstrahou.

28 V Sardách dlel tehdy právě na Kroisovo pozvání skladatel bajek Aisópos, kterého si Kroisos velmi vážil. Ten byl zarmoucen, že se Solónovi nedostalo od krále projevu laskavosti; chtěje ho povzbudit, pravil: „Milý Solóne, s králi se musí mluvit buď co nejméně, nebo tak, aby jim to bylo co nejpříjemnější.“ „Nikoli,“ odpověděl Solón, „nýbrž buď co nejméně, nebo tak, aby jim to bylo co nejprospěšnější.“

Tak tedy Kroisos tehdy Solónem pohrdl. Později se však utkal v boji s Kýrem, byl jim poražen, ztratil své sídlo, upadl do zajetí a měl být zaživa upálen. Když pak byl před očima všech Peršanů a v Kýrově přítomnosti postaven v poutech na navršenou hranici, tu zvolal třikrát hlasitě, co mu síly stačily: „Solóne, Solóne, Solóne!“ Kýros poslal překvapen služebníky, aby se ho

zeptali, jaký člověk nebo bůh je tento Solón, že jen jeho vyzývá v této chvíli nejvyšší nouze. Kroisos nic nezatajil a pravil: „Tento muž byl jeden z řeckých mudrců, kterého jsem k sobě pozval, nikoli však proto, abych uslyšel něco z toho, co jsem potřeboval, nebo abych se něčemu přiučil, nýbrž aby odešel jako očitý svědek mého někdejšího štěstí, jehož ztráta byla pro mne větším zlem než jeho získání dobrem. Cena onoho štěstí, pokud trvalo, záležela totiž v pouhých slovech a představě. Jeho zvrát však skutečně pro mne končí hrozným utrpením a nenapravitelnou pohromou. Poněvadž onen mudřec předvídal z mého tehdejšího postavení můj nynější osud, napomínal mě, abych měl na mysli konec života a nedal se svést k pýše důvěrou v klamné představy.“ Když vyřídili Kýrovi tuto odpověď, poněvadž byl moudřejší než Kroisos a viděl na vlastní oči přesvědčivý důkaz Solónových slov, nejenže Kroisa propustil na svobodu, nýbrž dokonce mu po celý život prokazoval úctu. Solón si tak získal slávu, že jediným svým výrokem jednoho krále zachránil a druhého učinil moudřejším.

29 Zatímco dlel Solón na cestách, vypukly v Athénách nové rozbroje. V čele strany pediaiů stál Lykúrgos, vůdcem strany paraliů byl Alkmaiónův syn Megakles, v čele diakriů byl Peisistratos; k nim náleželo množství thétů-nádeníků, kteří byli nejvíce rozezleni na boháče. Obec se sice ještě spravovala Solónovými zákony, všichni však již očekávali převrat a toužili po novém uspořádání státu. Doufali, že jim tato změna přinese nejen rovnoprávné postavení, nýbrž dokonce i určité výhody a že budou moci své protivníky úplně potlačit. Za těchto poměrů se Solón vrátil do Athén. Těšil se účtě a vážnosti u všech občanů, stejně však již nebyl pro svůj pokročilejší věk ani schopen, ani ochoten mluvit na veřejnosti a vůbec být politicky činný. Scházel se však soukromě s vůdci jednotlivých politických stran a snažil se zprostředkovat mezi nimi dorozumění a smír, přičemž, jak se zdálo, mu nejvíce sluchu popřával Peisistratos. V řeči tohoto muže bylo něco přitažlivého a milého, pomáhal chudým a vůči nepřítelům byl spravedlivý a mírný. Vlastnosti, kterých se mu od přírody nedostávalo, napodobil tak zdařile, že vzbuzoval více důvěry nežli ti, kteří je skutečně měli. Byl považován za rozvážného a spořádaného muže, horlivého přívržence rovnosti a zapřisáhlého odpůrce všech změn a novot. Tím ovšem klamal

lid. Solón však brzy prohlédl jeho povahu a první poznal jeho úmysl. Nepojal však k němu nenávisť, nýbrž snažil se ho mírnit a ukazovat mu správnou cestu. Před ním i před jinými prohlašoval, že by nebylo nad něho občana lepšího a s většími předpoklady k ctnosti, jen kdyby bylo lze vyrvat z jeho duše ctižádost být prvním a vyléčit ho z touhy po samovládě.

Tehdy začal Thespis a jeho kroužek s úpravou tragédie, která lákala lid svou novostí, ačkoliv tragédie ještě nebyla součástí závodů. Solón, který z vrozené záliby rád naslouchal a učil se něčemu novému a jenž se ve stáří ještě daleko více oddával kratochvili a žertu, ba dokonce i pitkám a hudbě, přihlížel také hře Thespida, jenž vystupoval na jevišti sám, jak to bylo v dávných dobách zvykem. Když bylo po představení, oslovil ho a zeptal se, zda se nestydí před tolika lidmi tak nehorázně lhát. Když mu Thespis odpověděl, že na tom není nic zlého, říkat a dělat žertem takové věci, udeřil Solón prudce holí do země a pravil: „Nebude to věru dlouho trvat a shledáme se s tímto žertem ve veřejném životě, jestliže jej takto chválíme a velebíme.“

30 Když si pak Peisistratos způsobil sám zranění, dal se dovézt na agoru a pobořoval lid tvrzením, že byl pro svou veřejnou činnost ve prospěch státu úkladně napaden protivníky, nalezl mnoho těch, kdo dávali křikem najevo své rozhořčení. Tu přistoupil Solón zcela blízko k němu a pravil: „Synu Hippokratův, nesprávně hraješ úlohu Homérova Odyssea. Ten si totiž způsobil zranění proto, aby tím oklamal nepřátele, ty tak činíš, abys obelstil své spoluobčany.“ Dav byl hned hotov Peisistrata bránit a lid se sešel na sněm. Proti Aristónovu návrhu, aby bylo Peisistratovi přiděleno padesát mužů ozbrojených kyji, vystoupil rozhodně Solón a řekl mnoho podobného tomu, co čteme v jeho básních:

*Hledíte na jazyk jen a na řeči pochlebníkovy,
každý jedinec z vás jde v liščích stopách, však jste-li
v hromadě, jest váš duch jalové prázdnoty pln.*

Když Solón viděl, že chudina je odhodlána být Peisistratovi po vůli a že je bouřlivě naladěna a bohatí že ustrašeně prchají, odešel se slovy, že je moudřejší než oni, statečnější než tito. Moudřejší totiž než ti, kdo nechápou, co se děje, a statečnější než ti, kdo to sice chápou, ale bojí se postavit na odpor samovládě. Lid

potvrdil Aristónův návrh a již ani nevyjednával malicherně s Peisistratem o počtu strážců, nýbrž klidně přihlížel k tomu, aby si jich shromažďoval a vydržoval, kolik chce, až se zmocnil Akropole. Po tomto činu bylo celé město zachváčeno zděšením. Megakles spolu s ostatními Alkmaiónovci ihned uprchl. Solón, ačkoliv byl již velmi stár a neměl v nikom oporu, přece vyšel na agoru a mluvil tu k občanům; jednak jim vyčítal jejich nerozváženost a slabost, jednak je ještě vybízel a povzbuzoval, aby nevydávali všanc svou svobodu. Tehdy také pronesl tato často připomínaná slova: „Před nedávnem bylo pro vás snazší zabránit samovládě, dokud byla ve zrodu, nyní je však větším a skvělejším činem z kořene ji vyvrátit, když již vznikla a nabyla síly.“ Když mu ze strachu nikdo nedopřával sluchu, vrátil se domů, vzal své zbraně, položil je před dveře na ulici a pravil: „Snažil jsem se zachránit vlast a zákony, pokud bylo v mých silách.“ Od té doby se choval klidně. Ačkoliv mu přátelé domlouvali, aby prchl, neuposlechl je, nýbrž skládal básně, v nichž činil Athéňanům výčitky:

*Jestliže stihl vás žal jen pro vaši povahu špatnou,
nesmíte na bohy přec svalovat tento svůj hněv!
Sami jste ochranou svou přec povznesli mocné ty muže:
proto vás postihla teď neblahé poroby tíž.*

31 Když ho proto mnozí varovali, že by to mohl zaplatit životem, a ptali se ho, nač spoléhá, že si počíná s tak šílenou odvahou, odpověděl: „Na své stáří.“ Když se však Peisistratos stal samovládcem, projevy úcty a přátelství a tím, že ho zval k sobě, dovedl si Solóna tak dalece získat, že se stal dokonce jeho rádcem a schvaloval mnohá jeho opatření. Peisistratos zachovával totiž velmi mnoho Solónových zákonů a sám první na nich trval a nutil k tomu i přátele. Když byl již jako samovládce obžalován před areopagem z vraždy, poslušně se tam dostavil, aby se hájil, žalobce však nepřišel. Sám vydal také některé zákony; náleží mezi ně i ten, podle něhož mají být ti, kdo byli ve válce zmrzačeni, živeni na státní útraty. Hérakleides však praví, že tím Peisistratos napodobil Solóna, který podal tento návrh již předtím, ve prospěch zmrzačeného Thersippa. Jak vypráví Theofrastos, také zákon proti zahálce vydal nikoli Solón, ale Peisistratos, a docílil tím, že země dávala větší výnos a město bylo klidnější.

Solón začal velké dílo, totiž zpracování pověsti nebo báje o Atlantidě, kterou slyšel vyprávět od učenců ve městě Sais a která měla vztah k Athéňanům. Práci však nedokončil, nikoliv pro nedostatek času, jak praví Platón, nýbrž spíše pro svůj vysoký věk, poněvadž se zalekl velikosti tohoto díla. O tom, že měl času nazbyt, svědčí takové výroky v básních jako:

Já stárnu, ale vždy se mnoho učím dít.

*Díla Kypřanky, Múz a Bakcha jsou nyní mi milá,
díla, jež skýtají mužům radostnou mysl a jas.*

32 Platón považoval za věc své cti zpracovat a zkrášlit látku o Atlantidě jako ladem ležící pozemek krásného statku, který mu jaksi náležel pro jeho příbuzenský vztah k Solónovi. Obklopil základ předsíněmi, zdmi a dvory, jaké nemělo žádné jiné vyprávění ani báje ani báseň. Poněvadž však začal pozdě, zemřel dřív, než dílo dokončil. Čím větší potěšení nám činí to, co napsal, tím větší lítost nám způsobil tím, co nám zůstal dlužen. Vyprávění o Atlantidě bylo totiž jediné dílo, které nechala Platónova moudrost mezi mnoha krásnými díly nedokončeno, podobně jako athénská obec stavbu Olympieia.

Podle Hérakleida Pontského žil Solón ještě dlouho potom, co se stal Peisistratos samovládce, podle Fania z Lesbu necelá dvě léta. Peisistratos se totiž zmocnil vlády za archonta Kónia a Solón zemřel podle Fania za Kóniova nástupce, archonta Hégestrata. Pověst, že byla Solónova mrtvola spálena a popel z ní roztroušen po ostrově Salamině, je nevkusná báhorka, která naprosto nezaslouží víry, ačkoliv ji uvádí kromě jiných významných spisovatelů i filozof Aristoteles.

Publicola

1 Takový byl tedy Solón, s nímž srovnáváme Publicolu. To jméno pro něj vynašel římský národ k jeho počtě teprve později; dříve se nazýval Publius Valerius a byl pokládán za potomka onoho Valeria, který se za dávných dob nejvíc zasloužil o to, že se Římané a Sabinové stali z nepřátel jedním národem. Hlavně na jeho domluvu došlo totiž ke schůzce králů a ke smíru mezi nimi. S tímto mužem byl prý tedy Publius Valerius spřízněn a výmluvností a bohatstvím proslul ještě v době, kdy byl Řím pod vládou králů. Svě výmluvnosti užíval vždy správně a svobodomyšlně a v zájmu spravedlnosti, ze svého bohatství podporoval štědře a laskavě potřebné; bylo proto jasné, že kdyby byla nastolena vláda lidu, zaujme ihned přední místo ve státě. Již dávno byla lidu nenáviděným břemenem vláda Tarquinia Superba, jenž pochybnými prostředky a nezákonně nabytí moci a nevládl jako král, nýbrž jako zpupný samovládce. Bezprostřední podnět ke vzpouře poskytl lidu krutý osud Lucretie, která byla znásilněna a skončila sebevraždou. Lucius Brutus, vůdce povstání, se obrátil nejprve na Valeria, u něhož se setkal s velkou ochotou, a s jeho pomocí vyhnal královskou rodinu. Dokud se předpokládalo, že si lid zvolí místo krále jednoho vojevůdce, zůstával Valerius v ústraní, poněvadž Brutus, pod jehož vedením bylo dosaženo svobody, měl na první místo ve státě větší nárok. Protože však již pouhé jméno „samovláda“ budilo odpor a zdálo se, že lid snáze snese vládu, která bude rozdělena, a poněvadž skutečně také lid dva muže navrhoval a žádal, doufal Valerius, že bude zvolen konzulem spolu s Brutem. Zklamal se však. Proti Brutově vůli byl totiž zvolen jeho spolukonzulem místo Valeria Tarquinia Collatina, Lucretiin manžel, ačkoliv zdatností nijak nad Valeria nevyňikal.

Mocní se však obávali královské rodiny, která ještě z vyhnanství osnovala mnoho pletich a snažila se získat lid, a proto chtěli mít za vůdce jejího úhlavního nepřítele, o němž si byli jisti, že se jí nepoddá.

2 Valerius byl roztrpčen, že se mu proto, že osobně neutrpěl